

Chuyện Cử Tri Phổ Thông Hay Cử Tri Đoàn Bầu Tổng Thống Mỹ

Huy Vũ

Sau khi đến Hoa Kỳ trôm trôm được bốn năm, tôi thấy người ta nộp đơn thi quốc tịch, tôi cũng bắt chước nộp theo. Rồi đến ngày thi, tôi cũng vác mặt đi thi, song kiến thức về lịch sử và về tổ chức công quyền của Hiệp Chúng Quốc Hoa Kỳ (HCQHK) của tôi vào lúc ấy, chắc không lớn hơn chiếc “lá đa” là bao nhiêu, và một điều khá đặc biệt nữa là, cách phát âm tiếng Mỹ của tôi còn sặc mùi “mắm ruốc” bà giáo Thảo Vũng Tàu, hay “mắm thái” bà giáo Mẫn Châu Đốc. Trước khi bước ra xe đi thi, tôi đã cảm nhận được rằng, việc đậu quốc tịch của tôi trong kỳ thi ấy, giống như kẻ “mò kim đáy biển”. Song vì đã lỡ nộp đơn rồi, nên “một liều ba bảy cũng liều”, cầm bằng như là đi thi để lấy kinh nghiệm cho những kỳ tới. Do đó tôi hoàn toàn an tâm và thản nhiên như một du khách nước ngoài viếng thăm một trong những trụ sở của Sở Di Trú Hoa Kỳ. Không biết có phải là “học tài thi phận” hay “chó ngáp phải ruồi”, mà tôi lại đậu quốc tịch ngay trong kỳ thi ấy.

Kể từ ngày đó đến nay, tôi cũng đã đi bầu tổng thống Mỹ được đôi ba lần rồi. Thú thật, khi bước chân vào phòng phiếu, tôi không dám vênh vênh cái mặt lên trời, ra cái điều ta đây là công dân HCQHK, một quốc gia giàu mạnh có tự do, dân chủ và tôn trọng nhân quyền vào bậc nhất thế giới, mà âm thầm lặng lẽ như “kẻ trộm trong đêm”. Sở dĩ tôi có mặt cảm như thế, là vì tôi nghĩ rằng, tôi không xứng đáng được hưởng ân huệ cao quý này. Để có được quyền tự do bầu cử như hiện tại, cha ông của người Mỹ hôm nay đã phải trải qua không biết bao nhiêu gian khổ và đổ ra không biết bao xương máu. Còn cha ông tôi đã làm gì cho đất nước này, mà tôi dám bước vào phòng phiếu một cách hồn nhiên như họ chứ. Tôi biết thân phận tôi chỉ là kẻ ăn ké, nên tôi len lén bước vào phòng đầu phiếu như “chó ăn vụng bột”.

Đối với tôi, chỉ có việc bầu Tổng Thống (TT) mới là chuyện lớn, nên khi bước chân vào phòng đầu phiếu, việc đầu tiên của tôi, sau khi cài lá phiếu ngay ngắn vào máy bỏ phiếu, là tìm ngay đến dòng chữ mang tên ứng cử viên TT mà tôi đã chọn sẵn trong đầu, rồi dùng cây viết bầu thọc ngay một cái vào cái lỗ nằm cùng hàng ngang với tên ông ta trên máy bỏ phiếu. Vốn là người cẩn thận, và cũng có thể còn là người lảm cẩm nữa, nên sau khi thọc vào cái lỗ này, tôi còn “ngoáy ngoáy” thêm một vài cái nữa để tin chắc rằng cái mành trên phiếu bầu cho ứng cử viên này đã lủng “đứt đuôi con nòng nọc” đi rồi. Nếu không, phiếu bầu của tôi có thể trở nên bất hợp lệ. Phần còn lại là bầu thượng nghị sĩ hay hạ nghị sĩ hoặc viên chức chính quyền địa phương, và ba cái lẽ tẻ khác, tôi cho là chuyện nhỏ nên thọc tưới hạt sen cho xong chuyện.

Cứ bốn năm một lần bước vào phòng đầu phiếu để bầu TT, tôi đều trịnh trọng làm như thế, nên tôi cứ đinh ninh rằng, các cá nhân cử tri hay cử tri phổ thông như tôi trực tiếp bầu TT qua một cuộc Phổ Thông Đầu Phiếu (PTĐP). Có ngờ đâu lại có nhiều người quả quyết rằng, TTHK không do cử tri phổ thông bầu ra, mà do cử tri đoàn (Electoral College), thật khó hiểu.

Trước đây tôi cũng nghe nói đến chuyện này, song vì phải đi cày tối ngày, nên chẳng còn thì giờ để nghĩ vẩn vơ nữa. Tuy thế, tôi vẫn hy vọng vào một dịp thuận tiện nào đó, sẽ tìm cho ra lẽ điều khó hiểu này. Vào dịp bầu cử TT năm nay, đề tài này lại được bàn tán xôn xao và khen chê trở lại, đã khiến tôi muốn tìm hiểu điều này ngay trong mùa bầu cử này. Lại nữa, năm nay tôi đã bước qua ngưỡng cửa bảy mươi khá xa rồi. Người ta bảo: “năm mươi tính năm, sáu mươi tính tháng, bảy mươi tính ngày”. Cứ theo công thức tính tuổi thọ này, thì kỳ bầu TT Mỹ năm 2012 này rất có thể là kỳ đi bầu cuối cùng của tôi. Hy vọng còn được đi bầu TT thêm một lần nữa vào năm 2016 của tôi là rất mong manh. Vì nghĩ như thế, nên tôi quyết định, dùng thời gian rảnh rảnh ngồi đếm thời gian còn lại của tôi, thay vì vào việc “ngồi buồn gãi háng búng lẩn tẩn” một cách vô ích như tổng thống Trần Văn Hương ngày xưa, thì dùng vào việc tìm hiểu xem “cử tri phổ thông hay cử tri đoàn” bầu TT Hoa Kỳ.

Trong lúc loay hoay chưa biết bắt đầu từ ngõ ngách nào, thì một người bạn vi thư cho tôi một bài viết có tựa đề là “Tử Kỳ Hữu Định” của ông Lữ Giang. Trong bài này, ông Lữ Giang viết: “nước Mỹ không bầu tổng thống theo phổ thông đầu phiếu mà bầu theo cử tri đoàn” và ngay sau đó ông “phán” một câu xanh rờn: “Ở Việt Nam, ‘Đảng cử dân bầu’, còn ở Mỹ ‘Đảng cử đảng bầu’.”

Theo ông Lữ Giang, thì ở HK “đảng cử đảng bầu”, có nghĩa là người dân HK không có quyền rờ tới việc bầu cử TT, và việc bầu này thuộc lãnh vực độc quyền của các đảng phái chính trị. Nói khác đi, việc mà dân chúng

Mỹ cứ bốn năm một lần đến phòng phiếu bầu ông này hay ông nọ vào chức vụ TT chỉ là một trò hề, hoặc chỉ là một thứ tự do dân chủ giả hiệu, theo kiểu “treo đầu heo, bán thịt chó”. Còn ở Việt Nam “đảng cử dân bầu” thì dầu gì đi chăng nữa, dân chúng vẫn còn được hưởng một chút tự do dân chủ, hay nói trắng ra là, ở Việt Nam có dân chủ tự do hơn ở Mỹ.

Trong lúc còn đang phân vân không biết có nên tin vào nhận định của ông Lữ Giang hay không, thì bạn hữu lại vi thư cho tôi một bài viết phản bác bài “Từ Kỳ Hữu Định” của ông Lữ Giang và tác giả có tên là Giai Van Ngo. Không rõ trình độ hiểu biết của ông Giai về nước Mỹ bao “giai” hay “thâm hậu” đến cỡ nào, mà ông ta lại “cả tiếng” xài xể ông Lữ Giang, như “giẻ rách”, nào là:

“Xin hỏi ông là ai? Sự hiểu biết của ông đến đâu mà viết lách sai trái quá vậy? Lúc đầu nước Mỹ bầu TT theo phổ thông đầu phiếu, nhưng sau đó đến đời TT Mỹ thứ 4 thấy bầu như vậy không hợp lý.....”

“Cách thức Bầu cử TT Mỹ không phải là quái lạ đâu ông Lữ Giang ơi! Chịu khó học hỏi thêm để viết bài phục vụ bạn đọc chứ không phải viết bài với những lập luận và nhận định non nớt, chưa hiểu thấu đáo vấn đề mà đã đưa ra những nhận xét như sau, không đúng đắn chút nào.

“Làm gì có chuyện cử tri đoàn bầu TT và người dân không được quyền trực tiếp bầu TT? Ông Lữ Giang ơi! nói bậy.”

Trong bài phản bác, ông Giai Van Ngo có ý nói: lúc đầu nước Mỹ bầu TT theo PTĐP, nhưng sau đó đến đời TT thứ IV thấy bầu như vậy không hợp lý, nên mới có việc thay đổi thể thức bầu cử từ cử tri phổ thông sang cử tri đoàn.

Sau khi đọc bài viết của ông Lữ Giang và bài phản bác của ông Giai Van Ngo, tôi đâm ra chới với, vì kiến thức hẹp hòi, nên không phân biệt được cha nào nói đúng, cha nào nói sai, hay cả hai đều sai cả. Rồi lại nghe nói, thời buổi hiện nay là thời đại của tin học, nên bất cứ thằng cha căng chú kiết nào, viết lách bố láo bố lếu, đều có thể đưa lên trên mạng được hết. Và chỉ một thời gian rất ngắn sau đó, là nó đã lan tràn khắp ta bà thế giới. Nếu người đọc không chịu suy nghĩ kỹ càng, mà vội vàng tin ngay, sẽ có ngày “chết không kịp ngáp”. Do đó tôi lại càng hoang mang hơn nữa.

Nằm vắt vát tay lên trán, tôi nghĩ có lẽ không còn con đường nào khác hơn cho tôi là phải lao đầu vào việc đọc Hiến Pháp HCQHK, mới mong thấy được “đầu cua tai ếch” của chuyện: Ai bầu Tổng Thống Hoa Kỳ, Cử Tri Phổ Thông hay Cử Tri Đoàn? Nghĩ đến việc tìm đọc hiến pháp HK, thú thật tôi cũng hơi ngại ngại, vì trình độ Anh ngữ của tôi thuộc vào loại ăn đong. Nếu bảo tôi dịch câu Kiều “trải qua một cuộc bể dâu” thì chữ “bể dâu” trong câu này chắc chắn tôi dịch là “mulberry sea” không chạy đâu khỏi. Song vì đã lỡ “nổi máu anh hùng” dùng dùng quyết định “phải dò cho tới ngọn nguồn lạch sông” chuyện bầu TT, nên tôi đành phải dấn thân vào việc phiên lưu đọc hiến pháp HCQHK”

Khi vật lộn với bản Hiến Pháp HCQHK soạn thảo vào năm 1787, tôi thấy điều II, khoản 1 viết như sau:

The executive power shall be vested in a President of the United States of America. He shall hold his office during the term of four years, and, together with the Vice President, chosen for the same term, be elected, as follows:

Each state shall appoint, in such manner as the Legislature thereof may direct, a number of electors, equal to the whole number of Senators and Representatives to which the State may be entitled in the Congress: but no Senator or Representative, or person holding an office of trust or profit under the United States, shall be appointed an elector.

The electors shall meet in their respective states, and vote by ballot for two persons, of whom one at least shall not be an inhabitant of the same state with themselves. And they shall make a list of all the persons voted for, and of the number of votes for each; which list they shall sign and certify, and transmit sealed to the seat of the government of the United States, directed to the President of the Senate. The President of the Senate shall, in the presence of the Senate and House of Representatives, open all the certificates, and the votes shall then be counted. The person having the greatest number of votes shall be the President, if such number be a majority of the whole number of electors appointed; and if there be more than one who have such majority, and have an equal number of votes, then the House of Representatives shall immediately choose by ballot one of them for President; and if no person have a majority, then from the five highest on the list the said House shall in like manner choose the President.....

Xin tạm chuyển ngữ như sau:

Quyền hành pháp sẽ được trao cho một vị Tổng Thống Hợp Chúng Quốc Hoa Kỳ. Vị này sẽ giữ chức vụ của mình trong nhiệm kỳ bốn năm, và cùng với Phó Tổng thống, có cùng một nhiệm kỳ, được bầu theo thể thức sau đây:

Mỗi tiểu bang sẽ chỉ định, theo thể thức do cơ quan lập pháp tiểu bang qui định, một số đại cử tri bằng tổng số Thượng nghị sĩ và Hạ nghị sĩ của tiểu bang này có tại Quốc Hội Liên bang: nhưng không một Thượng nghị sĩ, Hạ nghị sĩ hoặc một nhân vật nào đang nắm giữ một chức vụ có ủy thác hay có lợi tức trong các cơ quan Liên Bang, được chọn làm đại cử tri.

Các đại cử tri sẽ họp ở tiểu bang của mình, và bỏ phiếu bầu hai người, ít nhất một trong hai người không phải là cư dân trong cùng một bang với họ. Và các đại cử tri sẽ lập một bản danh sách tất cả những người đi bầu và số phiếu bầu của mỗi người; các đại cử tri ký tên xác nhận trên danh sách, niêm phong chuyển đến trụ sở của chính phủ Liên Bang, gửi cho Chủ Tịch Thượng Viện. Chủ Tịch Thượng Viện, trước sự hiện diện của các thượng nghị sĩ và hạ nghị sĩ, sẽ mở các văn bản và đếm phiếu bầu. Người nhận được số phiếu bầu lớn nhất sẽ là Tổng Thống, nếu số phiếu này là đa số của tổng số đại cử tri đã được chỉ định; nếu có hai người chiếm được đa số phiếu và có số phiếu bầu bằng nhau, thì Hạ Viện sẽ bầu chọn một trong hai người làm Tổng Thống; nếu không có người nào chiếm được đa số, thì Hạ Viện sẽ lấy năm người có số phiếu cao nhất trong bảng danh sách để bầu chọn làm Tổng Thống với cùng một thể thức như vậy.....”

Theo điều II, khoản 1 này thì rõ ràng là không phải cử tri phổ thông (voter) bầu TTHK mà là đại cử tri (electors). Để rõ hơn nữa về chuyện bầu bán này, tôi lại phải tìm hiểu thêm về đại cử tri.

Cũng theo điều II, khoản 1, thì mỗi bang sẽ cử ra một số đại cử tri bằng tổng số thượng nghị sĩ và hạ nghị sĩ của tiểu bang đó có tại quốc hội liên bang. Thượng nghị sĩ của mỗi tiểu bang luôn luôn là 2, còn số lượng hạ nghị sĩ của mỗi tiểu bang có thể thay đổi tùy theo dân số dựa vào thống kê dân số được thực hiện cứ 10 năm một lần. Cơ quan lập pháp tiểu bang có toàn quyền quy định thể thức đề cử, bầu cử, cũng như điều hành nhóm đại cử tri này.

Thường thì việc đề cử nhóm đại cử tri này được trao đặc quyền cho các đảng bộ tiểu bang của các đảng có ứng cử viên tổng thống hay cho phe nhóm của vị ứng cử viên độc lập, nên hề có bao nhiêu ứng cử viên TT, là có bấy nhiêu nhóm đại cử tri. Nhóm đại cử tri đại diện cho mỗi đảng thường được chọn lựa qua đại hội đảng trong tiểu bang dựa vào sự trung thành của họ đối với đảng; còn các nhóm đại cử tri của các ứng cử viên độc lập được chọn theo tiêu chuẩn thân tín với ông ta. Các nhóm đại cử tri của mỗi đảng hay của mỗi ứng cử viên độc lập được cử tri phổ thông của mỗi bang bầu chọn vào ngày phổ thông đầu phiếu. Ngày này là ngày thứ Ba, sau ngày thứ Hai đầu tiên của tháng 11, ở những năm chia chẵn cho bốn.

Có một điều khiến nhiều công dân Mỹ chính cống cũng như công dân lai căng như tôi rất khó hiểu, là vào ngày này, cử tri phổ thông đến phòng phiếu bầu đích danh cho vị ứng cử viên TT mà họ muốn bầu, nên họ luôn luôn nghĩ rằng, họ đã trực tiếp bầu cho ứng cử viên TT này. Song trong thực tế lại không phải như vậy, việc cử tri phổ thông bầu đích danh cho ứng cử viên TT nào đó, lại không mang ý nghĩa bầu trực tiếp cho ứng cử viên TT ấy, mà chỉ là cách “mượn tên” của vị ứng cử viên TT này để bầu cho nhóm đại cử tri của một đảng hay của một vị ứng cử viên TT độc lập mà thôi. Nói một cách khác là, khi một ứng cử viên TT của đảng nào đó, hay ứng cử viên độc lập chiếm được đa số phiếu cử tri phổ thông của một bang, có nghĩa là nhóm đại cử tri của đảng ấy hay của ứng cử viên độc lập đó đắc cử.

Các nhóm đại cử tri đắc cử của các tiểu bang và của đặc khu Columbia được gọi chung là đại cử tri đoàn hay ngắn gọn hơn là cử tri đoàn (electoral college). Mỗi nhóm đại cử tri sẽ họp riêng tại các tòa nhà quốc hội của tiểu bang hay của đặc khu, vào ngày thứ Hai đầu tiên, sau ngày thứ Tư lần thứ hai trong tháng 12 để bầu TT. Là đảng viên trung kiên, hay là người thân tín của ứng cử viên TT độc lập, lẽ đương nhiên là họ sẽ bầu cho ứng cử viên TT của đảng hoặc của ứng cử viên độc lập đã chỉ định họ. Hiến pháp hay luật lệ liên bang không buộc các đại cử tri phải bỏ phiếu cho ứng cử viên TT chiếm được đa số phiếu cử tri phổ thông trong tiểu bang của họ, tuy nhiên phần lớn luật lệ các tiểu bang lại buộc điều này. Song cũng có một số đông tiểu bang lại không buộc như thế, nên các đại cử tri của những bang này có quyền “trờ cờ”, nghĩa là họ có quyền bầu cho

ứng cử viên của đảng khác hay ứng cử viên độc lập. Trong lịch sử bầu cử ở HK, dường như chưa có một đại cử tri nào trở cờ như thế.

Việc cử tri đoàn bầu TT theo cung cách trên đây đã dẫn đến hậu quả là, ứng viên nào chiếm đa số phiếu cử tri phổ thông trong ngày bầu cử ở một tiểu bang nào đó, sẽ chiếm hết phiếu đại cử tri của tiểu bang này, theo nguyên tắc “người thắng được tất cả”. Ngoại trừ hai tiểu bang Nebraska và Maine, luật lệ của hai bang này không chấp nhận nguyên tắc “người thắng được tất cả” nên ở hai tiểu bang này, phiếu đại cử tri có thể được phân chia cho các ứng cử viên TT theo tỷ lệ phiếu cử tri phổ thông mà họ chiếm được trong ngày bầu cử.

Toàn LBHK hiện nay có 538 đại cử tri, tương ứng với số 435 dân biểu ở Hạ Nghị Viện, và 100 Thượng Nghị Sĩ ở Thượng Viện, và 3 đại biểu của đặc khu Columbia tại Hạ Viện, nên ứng cử viên TT nào chiếm được 270 phiếu cử tri đoàn là coi như đắc cử.

Trong hệ thống bầu cử “cử tri phổ thông bầu đại cử tri, đại cử tri bầu TT”, có nghĩa là cử tri phổ thông chỉ gián tiếp bầu TT mà thôi, và cử tri đoàn mới là người đích thực trực tiếp bầu TT.

Lý do tại sao các nhà soạn thảo hiến pháp HK năm 1787 lại “thiết kế” một hệ thống bầu cử phức tạp như thế, hiện vẫn còn là một đề tài gây tranh cãi cho các thế hệ hậu duệ của họ. Có người cho rằng, trong đầu các nhà lập hiến vào thời gian ấy đã có quá nhiều sạn, nên chưa hoàn toàn tin tưởng vào ý kiến của quảng đại quần chúng, vì kinh nghiệm thực tế đã cho họ thấy rằng: Quyết định của số đông không phải lúc nào cũng đúng, và nhận định số ít không phải lúc nào cũng sai. Do đó, họ đã đưa ra một giải pháp dung hòa giữa hai thái cực này, để có thể đạt được những lợi ích thiết thực nhất. Mặt khác, Hoa Kỳ là một liên bang rộng lớn, gồm nhiều tiểu bang kết hợp lại, và dân số trong các tiểu bang lại chênh lệch nhau quá lớn, nên đầu óc địa phương là điều khó tránh. Trong khi đó người đắc cử TTHK, tức là người sẽ cầm vận mệnh của toàn liên bang, không thể là một nhân vật có đầu óc khu vực, mang tính chất phe phái, mà phải là người có tầm hiểu biết rộng lớn trên bình diện liên bang, và có kiến thức uyên bác về nhiều lãnh vực khác nhau. Việc bầu chọn một nhân vật như thế, mà lại giao hết cho quảng đại quần chúng, hay cử tri phổ thông có thể không đạt được kết quả mong muốn.

Nguyên tắc “người thắng được tất cả”, hay nói theo người Việt là “được ăn cả ngã về không”, trong hệ thống bầu cử này buộc các nhóm đại cử tri của mỗi bang ngoại trừ Nebraska và Maine trong ngày họ bầu TT tại trụ sở quốc hội tiểu bang hay đặc khu, phải luôn luôn tôn trọng ý muốn của cử tri phổ thông đã bầu cho họ. Khi cử tri phổ thông bầu cho toán đại cử tri của một đảng nào đó, có nghĩa là họ “có ý muốn” toán đại cử tri này phải bầu cho vị ứng cử viên TT mà họ đã “bấm lỗ” trên phiếu bầu phổ thông của họ, và cũng là vị ứng cử viên TT của đảng hay ứng cử viên độc lập đã đề cử các vị đại cử tri này.

Mặt khác, nguyên tắc “người thắng được tất cả” hay “được ăn cả ngã về không” này còn có thể cho người ta biết được ai thắng, ai thua, ngay sau khi có kết quả kiểm phiếu cử tri phổ thông trong mỗi bang cho từng ứng cử viên TT trên toàn quốc, mà không cần phải đợi đến ngày các nhóm đại cử tri họp ở trụ sở quốc hội tiểu bang hay đặc khu để bầu TT, hay ngày mà ông chủ tịch thượng viện công bố kết quả của kiểm phiếu bầu của các nhóm đại cử tri trong toàn liên bang.

Hệ quả của hệ thống bầu cử này là, tổng số phiếu của đại cử tri hay cử tri đoàn quyết định ứng cử viên TT nào đắc cử, mà không phải là vị ứng cử viên TT chiếm được đa số phiếu của cử tri phổ thông trên toàn liên bang. Trong lịch sử bầu TTHK đã có tới bốn lần vị ứng cử viên TT chiếm được đa số phiếu phổ thông trên toàn liên bang, nhưng lại không giành được đa số phiếu của cử tri đoàn, nên thất cử. Trường hợp này đã xảy ra cho các cuộc bầu TT vào các năm 1824, 1876, 1888, và 2000.

Sở dĩ có những trường hợp “tréo cẳng ngựa” trên đây, theo chỗ hiểu biết của tôi, là vì tỷ lệ dân số hay cử tri phổ thông trên mỗi đầu đại cử tri của mỗi bang thường có số sai biệt rất lớn. Lấy bang California là bang có dân số lớn nhất nước Mỹ, và bang Wyoming là bang có dân số nhỏ nhất nước Mỹ làm thí dụ, để tính xem tỷ lệ sai biệt này có ảnh hưởng như thế nào đến số lượng cử tri phổ thông và đại cử tri của mỗi bang. Theo thống kê mới nhất, bang California có dân số 36.553.215, tuy có tới 53 ghế hạ nghị sĩ, song vẫn chỉ có 2 ghế thượng nghị sĩ. Còn bang Wyoming có dân số 522.830, tuy chỉ có 1 ghế hạ nghị sĩ, song vẫn có 2 ghế thượng nghị sĩ như bang California. Giả dụ trong hai bang này đều có 60% dân số là cử tri phổ thông đi bầu, như thế bang California, có tổng số cử tri phổ thông là 21.931.929, và tỷ lệ cử tri phổ thông trên mỗi đầu đại

cử tri là 398.762; còn bang Wyoming có tổng số cử tri phổ thông là: 313.698, và tỷ lệ cử chi phổ thông trên mỗi đầu đại cử chi là: 104.566. Nói một cách tổng quát là, muốn chiếm được một phiếu đại cử tri ở bang California, cần phải chiếm được 400.000 phiếu cử tri phổ thông; trong khi đó chỉ cần chiếm 100.000 phiếu cử tri phổ thông ở bang Wyoming là chiếm được một phiếu đại cử tri. Như thế ta có thể nói rằng, ứng cử viên TT nào chiếm được đa số phiếu cử tri phổ thông ở nhiều bang có dân số lớn, chưa chắc là đã chiếm được đa số phiếu cử tri đoàn trên toàn quốc.

Trường hợp “tréo cẳng ngỗng” này cũng có thể xảy ra khi tỷ lệ thắng phiếu cử tri phổ thông ở mỗi bang của các ứng cử viên TT có khoảng cách khá xa. Lấy bang Pennsylvania và Michigan làm thí dụ để xem tỷ lệ này tương quan như thế nào giữa phiếu cử chi phổ thông và phiếu cử tri đoàn. Bang Pennsylvania có 12.000.000 dân với 21 đại cử tri; bang Michigan có 10.000.000 dân với 17 đại cử tri. Cả hai bang này giả dụ có 60% dân số là cử tri phổ thông. Với tỷ lệ này thì bang Pennsylvania có 7.200.000 cử tri phổ thông, và bang Michigan có 6.000.000 cử tri phổ thông. Nếu ứng cử viên A chiếm được 55% phiếu cử tri phổ thông bang Pennsylvania tức 3.960.110 phiếu, và ứng cử viên B chiếm được 80% phiếu cử tri phổ thông bang Michigan tức 4.800.000 phiếu. Theo nguyên tắc “người thắng được tất cả” nên ứng cử viên A dù chỉ chiếm được 3.960.110 phiếu cử tri phổ thông của bang Pennsylvania, song đã chiếm hết 21 phiếu đại cử tri của bang này. Trong khi đó, ứng cử viên B chiếm được 4.800.000 phiếu cử tri phổ thông bang Michigan, tuy được tiếng là chiếm hết phiếu đại cử tri của bang này, song chỉ có 17 phiếu. Thí dụ này cho thấy ứng cử viên A thua ứng cử viên B tới 839.890 phiếu cử tri phổ thông, song lại thắng ứng cử viên B tới 4 phiếu cử tri đoàn.

Hai thí dụ trên đây cho thấy, một ứng cử viên TT đắc cử vì chiếm được đa số phiếu cử tri cử tri đoàn, song không chiếm được đa số phiếu cử tri phổ thông là điều không có gì đáng ngạc nhiên cả, và điều này có thể xảy ra cho bất cứ mùa bầu cử TT nào ở HCQHK.

Khi ông Lữ Giang bảo “nước Mỹ không bầu tổng thống theo phổ thông đầu phiếu mà bầu theo cử tri đoàn” nhận xét của ông Lữ Giang thật ra không có gì là sai cả, song đó không phải là một nhận xét dựa vào toàn bộ tiến trình bầu cử TT ở HK, mà chỉ là một nhận định dựa vào một phần của tiến trình phức tạp này, giống như chuyện “thầy bói mù sờ voi”. Ông sờ vào chân voi, thì bảo voi giống như cột nhà; ông sờ vào tai voi, thì nói voi như cái quạt; ông sờ vào vòi voi thì mô tả voi như con đĩa. Nhận định của ông Lữ Giang không phải là “sai trái quá vạy” như ông Giai Van Ngo phê phán.

Song việc ông Lữ Giang so sánh tiến trình bầu cử ở Việt Nam và tiến trình bầu cử ở Mỹ để kết luận rằng: “Ở Việt Nam ‘Đảng cử dân bầu’, còn ở Mỹ ‘Đảng cử đảng bầu’ “. Nếu nói như thế với hàm ý cho rằng, ở Việt Nam có “tự do dân chủ” hơn hẳn ở Mỹ, thì thật sự là một sự hiểu lầm đáng tiếc. Đại cử tri trong tiến trình bầu cử ở Mỹ không phải là người được đảng hay ứng cử viên TT độc lập đề cử là khơi khơi có quyền bầu TT ngay, mà họ phải trải qua sự chọn lựa của cử tri phổ thông trước đã. Khi cử tri phổ thông bầu cho nhóm cử đại cử tri nào có nghĩa là họ có ý muốn bầu cho vị ứng cử viên TT của đảng đã đề cử nhóm đại cử tri này hay của vị ứng cử viên độc đã chỉ định họ làm đại diện cho ông ta. Như vậy, người ta không thể nói một cách vô trách nhiệm rằng, ở Mỹ “đảng cử đảng bầu” được.

Thể thức, cử tri đoàn bầu TT đã được áp dụng ngay từ cuộc bầu cử TT đầu tiên của HK vào năm 1789. Trong cuộc bầu cử đầu tiên này, ứng cử viên TT George Washington đã chiếm được 100% phiếu của cử tri đoàn. Cho tới nay đã có tới 27 tu chánh án hiến pháp (amendment), song không có tu chánh án nào sửa đổi thể thức bầu cử này cả. Tu chánh án số 12 chỉ có mục đích sửa đổi thể thức bầu cử tổng thống và phó tổng thống của đại cử tri mà thôi. Do đó không làm gì có chuyện: “Lúc đầu nước Mỹ bầu TT theo phổ thông đầu phiếu, nhưng sau đó đến đời TT Mỹ thứ 4 thấy bầu như vậy không hợp lý.....” như ông Giai Van Ngo đề cập trong bài phản bác của ông.

Xuyên qua bài viết của ông Lữ Giang và bài phản bác của ông Giai Van Ngo, người ta thấy thấy dường như cả hai ông đều có sự hiểu lầm về hệ thống bầu cử TTHK, song lớn bé khác nhau. Cái lầm của ông Lữ Giang bé hơn cái lầm của ông Giai Van Ngo. Nếu dùng ngôn ngữ của nữ sĩ Hồ Xuân Hương để diễn tả cái lầm của hai vị này, thì người ta có thể nói, ông Lữ Giang “bé cái lầm”, còn ông Giai Van Ngo “lớn cái lầm”.

Khi viết về quyền tự do bầu cử ở Mỹ, quê hương thứ hai của tôi, tôi không khỏi ngậm ngùi nghĩ đến thân phận hẩm hiu hơn tám chục triệu đồng bào của tôi hiện đang sống ở Việt Nam, quê hương thứ nhất của tôi, hầu như không có một chút tự do dân chủ nào cả, và nhân quyền cũng chẳng được tôn trọng. Không biết đến

ngày nào chế độ cộng sản bạo tàn mới tan rã trên quê hương tôi, để cho dân tộc tôi thật sự được hưởng tự do và dân chủ, mà thượng đế đã ban cấp cho con người. Vào ngày vinh quang ấy, nếu có, một anh lính trẻ Việt Nam Cộng Hòa ngày trước, nay đã là một lão già Mỹ gốc Việt là tôi, sẽ trở về thăm quê cũ như chàng Lưu Nguyễn ngày xưa.

Huy Vũ